

Wielki twórca muzyki polskiej

Ludomir Różycki należał do tych wszechstronnych talentów twórczych, które potrafią wypowiedzieć się w każdej formie muzycznej. Od wielkich utworów scenicznych — opery i baletu — do krótkiej pieśni solowej, od potężnego poematu symfonicznego do nastrojowych miniatur instrumentalnych, pozostawił Różycki w swoim dorobku dzieła o nieprzeciętnej wartości.

Głównym terenem działalności mistrza była opera, którą wzbogacił o takie utwory, jak „Bolesław Śmiały”, „Meduza” (osnuta na tle życia genialnego malarza epoki Odrodzenia, Leonarda da Vinci), „Casanova”, „Beatrice Cenci”, „Młyn diabelski”, „Pani Walewska” i niewątpliwie najcenniejsza z nich opera „Eros i Psyche”. Jako autor „Pana Twardowskiego” oraz „Apolla i dziewczyny”, stał się Różycki ojcem polskiego baletu. Podobnie, jak „Halka” Moniuszki uważana jest za pierwszą polską operę narodową, tak i „Pan Twardowski” uchodzi za pierwszy polski balet narodowy. „Pan Twardowski” stał się też najpopularniejszym utworem kompozytora, zdobywając mu, wraz z operą „Eros i Psyche”, europejską sławę.

Równie liczne są symfoniczne dzieła Różyckiego. W znacznej mierze stanowią one jakby galerię wielkich obrazów muzycznych z przeszłości narodu, o czym świadczą wymownie takie tytuły, jak „Bolesław Śmiały” i „Pan Twardowski” — opracowane później jako opera i balet — „Stańczyk”, „Anelli”, „Warszawianka”, „Na zgliszczach Warszawy”, „Warszawa wyzwolona” i inne.

Na dalsze dwa wielkie działy w dorobku twórczym kompozytora składają się bardzo cenne i liczne dzieła kameralne oraz wykonywane często drobne utwory, jak pieśni solowe i choralne, preludia itp., spośród których ulubiona przez publiczność „Legenda” należy do żelaznego repertuaru wszystkich niemal pianistów polskich.

Ogarniając całokształt twórczości autora „Pana Twardowskiego”, stwierdzić należy, iż osobowość Różyckiego, nosiła cechy wielkości, a co za tym idzie — oryginalności. Ukształtowała je niewątpliwie epoka Młodej Polski, epoka krzepnącego nowego stylu narodowego w muzyce polskiej, która po okresie martwoży w drugiej połowie XIX wieku, u progu nowego stulecia, miała dogonić w technice twórczość europejską, a w ideologii artystycznej nawiązać do genialnej spuścizny Fryderyka Chopina. Nic dziwnego przeto, że w doborze środków wzorem dla Różyckiego byli kompozytorzy tej miary co Ryszard Strauss, Klaudiusz Debussy i Giuseppe Verdi. Ich zdobycze twórca potrafił przeszczepić na grunt polski, umiał podporządkować je własnemu stylowi o zdecydowanie polskich cechach.

Cała muzyka Różyckiego jest głęboko narodowa, jej czysty nurt wypływa z polskiej tradycji muzycznej, którą Różycki szczególnie wspaniale wykorzystał w baletcie „Pan Twardowski”. Wszyscy mamy jeszcze w pamięci doskonale wystawienie tego baletu przez Operę Śląską i długo nie milknące brawa publiczności. Niemniejszym powodzeniem cieszyła się wystawiona niedawno opera „Casanova”, należąca do wielkich dzieł kompozytora.

Mimo mistrzowskiego władania techniką kompozytorską Różycki nie uczynił z niej nigdy sztuki samej dla siebie. Przeciwnie, muzyka jego zawsze coś wyraża, jest głęboko ideowa, realistyczna, zrodzona z prawdziwego przeżycia.

Jako najbardziej typową cechą Różyckiego wybijają się, obok szczerego liryzmu, pogoda, a nierzadko i niefrasobliwy humor, oddany w muzyce z niezrównanym mistrzostwem. Ta pogoda i humor miały, bezsprzecznie swoje głębokie źródło w niewzruszonej wierze w człowieka, w optymizmie, w ukochaniu radości życia. Nic dziwnego, że dały one sztukę z ducha demokratyczną, komunikatywną, zrozumiałą i ulubioną wśród najszerszych mas. Toteż obok polskości i realizmu, komunikatywność jest trzecią najbardziej charakterystyczną cechą twórczości Różyckiego.

Główna zasługa kompozytora streszcza się w tym, że przyczynił się mocno do ukształtowania narodowego oblicza polskiej kultury muzycznej. Umierając, pozostawił Ludomir Różycki po sobie żywą pamięć u całego narodu.

Adolf Dygas

10 - 12. I. 1958.